

Provincie Noord-Brabant

Windpark Zuid-Dintel

Nota van zienswijzen

Inhoud

1. Zienswijzen	blz.4
1.1. Inleiding	4
1.2. Afstemming procedure bestemmingsplan Windpark Oud Dintel	4
1.3. Samenvatting en beantwoording zienswijzen	5
2. Aanpassingen ontwerp wijzigingsplan	25
2.1. Aanpassingen op grond van zienswijzen	25
2.2. Ambtshalve aanpassingen	25
3. Toetsingsadvies commissie mer	28

Bijlage :

Windpark Dintel, provincie Noord-Brabant, Toetsingsadvies over het milieueffectrapport, 18 april 2012, rapportnummer 2481-62

1. Zienswijzen

1.1. Inleiding

Het ontwerpwijzigingsplan 'Windpark Zuid-Dintel' heeft samen met het bijbehorende MER Windparken Dintel vanaf 9 februari tot en met 21 maart 2012 voor ieder ter inzage gelegen. Binnen de gestelde termijn zijn elf zienswijzen ontvangen.

De ingediende zienswijzen zijn in paragraaf 1.3 samengevat en voorzien van commentaar. Daarbij is tevens aangegeven of de zienswijze aanleiding geeft tot aanpassing van het wijzigingsplan. De aanpassingen in de regels, de verbeelding (plankaart) en de toelichting bij het wijzigingsplan zijn in hoofdstuk 2 opgesomd.

1.2. Afstemming procedure bestemmingsplan Windpark Oud Dintel

Het ontwerpwijzigingsplan 'Windpark Zuid-Dintel' heeft tegelijk met het voorontwerpbestemmingsplan 'Windpark Oud Dintel' van de gemeente Moerdijk ter inzage gelegen. Naar aanleiding van het vooroverleg en de inspraak op het voorontwerpbestemmingsplan zijn zes reacties en een aanvulling op een inspraakreactie ontvangen.

Gezien de samenhang tussen beide plannen is de beantwoording van de binnengekomen reacties onderling afgestemd. Voor zover reacties overeen komen, is ook de beantwoording van gelijke strekking. Het gaat hier, geheel dan wel gedeeltelijk, om de zienswijzen onder nummer 2 (gemeente Halderberge), 4 (Stichting Vogels in Brabant), 5 (West Brabantse Vogelwerkgroep), 6 (Diverse adressen) en 7 (Aanvulling inspraak reactie 06).

Daar waar in deze nota gesproken wordt over wijzigingsplan, betreft dit het wijzigingsplan 'Windpark Zuid-Dintel'. Indien gesproken wordt over bestemmingsplan betreft dit het bestemmingsplan 'Windpark Oud Dintel' van de gemeente Moerdijk.

1.3. Samenvatting en beantwoording zienswijzen

Zienswijzen

Nr	Naam	Zienswijze	Reactie provincie	Aanpassing MER of bestemmingsplan
01	Waterschap Brabantse Delta	Van het Waterschap Brabantse Delta is in het kader van de watertoets een positief advies ontvangen met inachtneming van onderstaande zienswijze.		
		a. In de planregels voor het agrarisch gebied (art. 3) zijn nutsvoorzieningen in de vorm van kabels en leidingen (bestaand en nieuw) niet meegenomen.	a. Evenals in het oorspronkelijke inpassingsplan 'Agro&Food Cluster West-Brabant' zijn ook in het nu voorliggende wijzigingsplan ondergrondse kabels en leidingen niet expliciet opgenomen in artikel 3 (bestemming Agrarisch). Voor het leggen van kabels en leidingen is het niet noodzakelijk dat deze worden meegenomen in de planregels.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		b. Voor 'Waterstaat- Waterstaatkundige functie (waterkering)' of 'Waterstaat-beschermingszone watergang/ecologische verbindingszone wordt hetzelfde symbool gebruikt. Wij verzoeken u om hier een apart symbool voor te gebruiken.	b. Het symbool voor de twee genoemde functies is overgenomen van het onderliggende inpassingsplan "Agro&Food Cluster West-Brabant". De gebieden met deze functieaanduidingen liggen in dit onderliggende inpassingsplan ook buiten de plangrenzen van het wijzigingsplan. Het nu hanteren van een ander symbool in het wijzigingsplan brengt met zich mee dat er binnen een gebied met één functieaanduiding sprake is van twee symbolen. Gezien de mogelijke onduidelijkheid die dit weer met zich mee brengt, is niet gekozen voor het hanteren van een ander symbool.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		c. Aan weerszijden van de waterkeringszone is de beschermingszone gelegen van 20 m. Aangeven dat alleen de waterkeringzone op de verbeelding is aangebracht. Deze heeft aan weerszijde van de as	c. In het inpassingsplan "Agro&Food Cluster West-Brabant" is een wijzigingsbevoegdheid gelegd bij Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant om het inpassingsplan te wijzigen ten behoeve een	Reactie leidt tot aanpassing van de toelichting bij het plan.

		van de waterkering een breedte van 13 plus 2,5 meter (totale breedte van 31 meter). De genoemde waterkeringszone uniform opnemen, aangezien de zonering van de Galgendijk niet overal even breed is.	windturbinepark. De wijzigingsbevoegdheid voorziet niet in de mogelijkheid tot wijziging van de dubbelbestemming 'Waterstaat-Waterstaatkundige functie'. Op dit punt kunnen wij dan ook niet tegemoet komen aan de zienswijze. Duidelijk is wel dat niet de afmetingen op de verbeelding de basis vormen in het kader van de verlening van een watervergunning, maar de in de zienswijze genoemde afmetingen. In de toelichting bij het plan is dit al als zodanig aangegeven. In paragraaf 5.2 zal dit nog een keer extra genoemd worden.	
		d. De buitendijkse ontwikkeling van windpark Zuid-Dintel voldoet aan de eerste uitzonderingsgrond (1) van het beleid 'buitendijks bouwen', omdat deze geen gevolgen heeft voor de doorstroomcapaciteit en de bergingsmogelijkheden. Het waterschap wijst erop dat in verband met de veiligheid van de waterkeringen voor de uitvoering van verschillende werkzaamheden een watervergunning verplicht is gesteld. Verder wordt erop gewezen dat het buitendijkse gebied onbeschermd is en blijft tegen hoogwater en dat het waterschap niet verantwoordelijk is voor enige vorm van wateroverlast en dat de risico's voor eigen rekening zijn.	d. Deze opmerking, die vooral van belang is voor initiatiefnemer van de drie meest westelijke windturbines en voor de latere verlening van een watervergunning, wordt voor kennisgeving aangenomen.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		e. Afhankelijk van de definitieve plaats van de windmolens zullen tijdens de bouw van de tijdelijke opstelplaatsen worden aangelegd. Deze mogen niet in de waterkeringszone van de kering langs regionale rivieren worden aangelegd. Vooraf zal in overleg met het waterschap bekeken moeten worden of hiervoor een watervergunning kan worden afgegeven en welke voorwaarden/eisen	e. Deze opmerking, die vooral van belang is voor initiatiefnemer van de drie meest westelijke windturbines en voor de eventuele latere verlening van een watervergunning, wordt voor kennisgeving aangenomen.	Reactie leidt niet tot aanpassing.

		hieraan gesteld worden.		
		f. In de waterkeringszone van de kering langs regionale rivieren (Galgendijk) mogen geen kabels en leidingen in de lengterichting worden gelegd. Het kruisen van de waterkeringszone is alleen bij het ontbreken van alternatieven toegestaan, waarbij gebundeld moet worden. Een watervergunning is verplicht.	f. Deze opmerking, die vooral van belang is voor de latere verlening van een watervergunning, wordt voor kennisgeving aangenomen.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		g. Alle windturbines liggen op voldoende afstand (meer dan 50 meter) van de Dintel, behalve één van de turbines binnen de bestemming 'Agrarisch'. Afhankelijk van de keuze van de hoogte van de windturbine is voor de betreffende locatie een risicoanalyse nodig.	g. Deze opmerking is vooral van belang voor de latere vergunningverlening. Afhankelijk van de keuze van de hoogte van de windturbine voor de betreffende locatie is een risicoanalyse nodig, conform de 'beleidsregel voor het plaatsen van windturbines op, in of over rijkswaterstaatwerken' (van 2 juli 2002). Expert judgement heeft al wel uitgewezen dat de scheepsvaart op de Dintel geen hinder zal ondervinden ten gevolge van de windturbines die het wijzigingsplan mogelijk maakt.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		h. Het waterschap wenst de compensatiegelden in te zetten ten behoeve van de realisatie van de ecologische verbindingszone nabij het plangebied en tevens mee te delen in de beschikbaar komende compensatiegelden.	h. De provincie zet zich ervoor in om het geld dat beschikbaar komt bij het wijzigingsplan (compensatie EHS en investering in het landschap) te gebruiken voor ontwikkelingen in het gebied. Daarbij zal het geld dat betaald wordt in verband met de compensatie EHS ook volledig ten goede komen aan de EHS. Over de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de besteding van het geld in het gebied moet nog afstemming plaats vinden.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		i. Inspreker wijst erop dat voor werkzaamheden op en/of in nabijheid van oppervlaktewaterlichamen en waterkeringen en voor het onttrekken en/of retourneren van grondwater op basis van de Keur	i. Deze opmerking is van belang voor de latere vergunningverlening of melding en wordt voor kennisgeving aangenomen.	Reactie leidt niet tot aanpassing.

		een melding of vergunning benodigd kan zijn.		
02	Gemeente Halderberge	a. In het MER en het bestemmingsplan Oud Dintel moet worden ingegaan op de verhoging van de faalkans van de CO₂ leidingen in het plangebied en omgeving in verband met externe veiligheidsrisico's.	a. Tijdens het opstellen van het MER zijn geen leidingen voor het transport van CO₂ aangetroffen in het plangebied en omgeving. In het plangebied is wel een brandstofleiding gelegen die werd beheerd door Defensie Pijpleiding Organisatie (DPO). Het voormalig gebruik bestond uit het transport van kerosine. Omdat de leiding meer dan een jaar buiten gebruik is, is in het MER niet ingegaan op de effecten van de beoogde windturbines op deze leiding, in overeenstemming met het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb). Het leidingbeheer is overgedragen aan het Ministerie van EL&I. Mogelijk dat deze leiding in beeld is voor het transport van CO₂. Omdat er echter geen concrete initiatieven bekend zijn bij de gemeente, zijn de effecten van de beoogde windturbines op de faalfrequentie van de betreffende buisleiding niet onderzocht. Eventueel gewijzigd gebruik van de leiding, van het transport van brandstof naar het transport van CO₂, is pas mogelijk als dit juridisch planologisch is vastgelegd. In het kader van dat besluit dienen de externe veiligheidsrisico's te worden onderzocht. Het inpassingsplan "Agro&Food Cluster West-Brabant" maakt de aanleg van ondergrondse leidingen mogelijk. Of er leidingen in de directe nabijheid van de windturbines worden gelegd is niet bekend. Voor zover hiervoor gekozen wordt, dienen de leidingen op passende wijze te worden uitgevoerd, aansluitend op de eventuele verhoogde faalkans.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		b. De plannen sluiten de mogelijkheid van het realiseren van verschillende typen windturbines niet uit. Uit het MER blijkt dat de effecten op landschap	b. Een zorgvuldige landschappelijke inpassing van de windturbines en een onderlinge afstemming in uitvoering van de windturbines is ook van	Reactie leidt tot aanpassing van de planregels en de

		minder nadelig zijn wanneer de windturbines in het totale windpark in dezelfde windturbineklasse vallen. Verzocht wordt om te streven naar een gezamenlijk identiek windturbinepark waarbij de turbines van de drie windparken en type en maatvoering niet van elkaar worden onderscheiden.	provinciaal belang. Om hieraan verder invulling te geven worden in het wijzigingsplan aanvullend de volgende uitgangspunten voorgeschreven: uitvoering van de windturbines met drie wieken; gelijke draairichting, met de wijzers van de klok mee gezien vanaf de voorzijde; een minimale tiphoogte van 140 meter; een maximale tiphoogte van 150 meter. Het is niet mogelijk om de kleur van de windturbines vast te leggen in het wijzigingsplan. De turbines worden standaard geleverd in een witte dan wel lichtgrijze kleur. De initiatiefnemers hebben afgesproken hier niet van af te wijken. Met de gemeente Moerdijk is afgesteld dat deze aanvulling ook wordt doorgevoerd in het bestemmingsplan voor windpark Oud Dintel. Naast deze aanpassing in de planregels hebben de initiatiefnemers de intentie uitgesproken en vastgelegd in een onderlinge intentieovereenkomst om tot een gezamenlijke aanbesteding te komen van de windturbines.	toelichting.
03	Dorpsraad Dinteloord	a. De financiële compensatie dient ten goede te komen aan natuur in het plangebied of in de onmiddellijke omgeving daarvan.	a. De vereiste compensatie op grond van verstoring van EHS is beperkt. Daarom is, geheel in lijn met de 'Verordening ruimte Noord-Brabant 2011', gekozen voor een financiële storting in een compensatiefonds waarmee per saldo, gebruik makend van diverse stortingen, maatregelen worden getroffen waarmee daadwerkelijk een compensatie van aantasting of verstoring kan plaatsvinden. Wij hebben samen met de gemeente Moerdijk de intentie om het geld dat beschikbaar komt met de windparken in te zetten voor verbetering/versterking van natuurwaarden in en/of nabij het plangebied. Het betreft hier overigens niet alleen de gelden ten behoeve van natuurcompensatie, maar, in het geval van het	Reactie leidt niet tot aanpassing.

			initiatief van SurveyCom en Raedthuys, ook de gelden ten behoeve van de kwaliteitsverbetering van het landschap. Het beschikbaar komen van de hiervoor genoemde financiële middelen hangt direct samen met de realisatie van de windturbines. Zodra daarover meer zekerheid is, wordt de inzet van de gelden verder uitgewerkt. Het in werking treden van het wijzigingsplan en het bestemmingsplan is daarvoor het aangewezen moment.	
04	Stichting Vogels in Brabant	MER a. De locatie van het windpark Oud Dintel is niet juist gekozen omdat het beleid van de Provincie Noord Brabant pleit voor plaatsing op een industrieterrein	a. In de Structuurvisie Noord-Brabant wordt aangegeven dat er voor de ontwikkeling van windenergie mogelijkheden bestaan in het open zeeleigebied van West-Brabant en op of aansluitend bij de grootschalige bedrijventerreinen in het stedelijk concentratiegebied. Dit provinciaal ruimtelijk beleid ten aanzien van windturbines heeft zijn vertaling gekregen in de 'Verordening ruimte Noord-Brabant 2011'. Het Agro&Food Cluster West-Brabant ligt deels binnen stedelijk concentratiegebied. Het gaat hier om het deel met de bestemming bedrijventerrein c.q. het bedrijventerrein. De locatie van Windpark Oud Dintel (valt onder het bestemmingsplan van de gemeente Moerdijk) ligt in het open zeeleigebied en sluit aan op het bedrijventerrein. Van het Windpark Zuid-Dintel (provinciaal wijzigingsplan) liggen vier van de zeven windturbines op het bedrijventerrein. Daarmee voldoen beide plannen aan het genoemde provinciaal ruimtelijk beleid.	Reactie leidt niet tot aanpassing
		b. Van het rapport 'Beoordeling van effecten op vogels	b. Het onderzoek van Bureau Waardenburg is	Reactie leidt niet tot

		en overige fauna en flora ten gevolge van Windpark Dintel, gemeenten Moerdijk en Steenbergen' (Bureau Waardenburg, 7 juni 2011) zijn de kaarten slecht leesbaar, is de informatie te uitgebreid en is interpretatie daardoor lastig.	uitgebreid omdat alle flora en fauna-aspecten zorgvuldig zijn onderzocht en uitgewerkt. Dat is ook het doel van een MER. Naar onze mening zijn de kaarten goed leesbaar.	aanpassing
		c. Door de komst van de windmolens wordt de doelstelling van de EHS, verbetering of behoud van de bestaande natuurwaarden en het watersysteem, ernstig bemoeilijkt. De moeraszone langs de Dintel en de vloeivelden vormen nu een geheel en ondersteunen de huidige natuurfunctie. Hier komen talloze riet- en moeras gebonden vogelsoorten voor waarvan enkele op de Rode Lijst staan. Broedvogels in de rietkraag langs de Dintel zullen worden verstoord door geluid en schaduwwerking.	c. Uit het MER blijkt dat de beoogde windturbines geen ontoelaatbaar nadelige effecten hebben op de natuurdoelen die zijn gesteld voor het gebied dat is aangewezen in het kader van de EHS. Dit gebied betreft immers de rivier de Dintel met haar oevers. Dat er op grond van de provinciale verordening compensatie moet worden toegepast in verband met de toename van de geluidbelasting binnen het EHS gebied doet daar niets aan af.	Reactie leidt niet tot aanpassing
		d. Het rapport van Waardenburg is gedateerd en biedt daarom onvoldoende onderbouwing. In de omgeving van het windpark worden door inspreker al sinds 40 jaren tellingen uitgevoerd die niet zijn gebruikt. Veel trekvogels en wintergasten zullen in de toekomst niet meer in het gebied kunnen verblijven. Op een vergelijkbare locatie nabij Etten Leur, met vijf windturbines, nam de aanwezigheid van deze soorten sterk af. De lijn met windturbines is dwars op de gebruikelijke trekrichting van vogels geplaatst waardoor er veel slachtoffers onder deze groep vallen, vooral soorten die in de nachtperiode op de hoogte van de rotorbladen trekken.	d. Voor wat betreft de verspreiding van vogels zijn verschillende gegevensbronnen gebruikt uit de periode 2004 t/m 2010 (zie rapport, pagina 13). De gegevens uit 2004 zijn inderdaad enigszins gedateerd, maar er zijn geen aanwijzingen dat in het gebied waar desbetreffende gegevens verzameld zijn (voornamelijk agrarische percelen) zich grote veranderingen in de vogelstand hebben voorgedaan. De berekeningen van het aantal aanvaring-slachtoffers zijn uitgevoerd volgens een door Bureau Waardenburg ontwikkelde en gevalideerde methodiek. Bij de berekening van het aantal slachtoffers is rekening gehouden met de ruimtelijke configuratie van het geplande windpark. Een deel van de aanvaringslachtoffers zal tijdens seizoenstrek (in voor- of najaar) vallen. Er zijn geen aanwijzingen dat de aantallen aanvaringslachtoffers tijdens seizoenstrek op de beoogde locatie hoger zal zijn dan elders in het binnenland.	Reactie leidt niet tot aanpassing

		e. Over vleermuizen wordt veel te licht gedacht, intensiever onderzoek naar deze groep is noodzakelijk, het aantal slachtoffers zal hoger zijn dan wordt aangenomen.	e. In het kader van het MER is geconstateerd dat nader onderzoek gewenst is om meer zekerheid te verkrijgen over de eventuele mogelijke negatieve effecten van het door de Suiker Unie beoogde windpark op vleermuizen. In 2011 heeft dit nader onderzoek plaats gevonden (opgenomen in bijlage 13 van het MER) en is het betrokken bij het MER. Op grond van het nader onderzoek is geconstateerd dat het in werking hebben van de windturbines geen verhoogd risico heeft op de gewone dwergvleermuis en op de overige soorten vleermuizen. Het in werking hebben van de turbines zal de gunstige staat van instandhouding, noch het natuurlijk verspreidingsbeeld negatief beïnvloeden. De Commissie mer heeft in haar advies (zie bijlage) aangegeven dat zij het plausibel acht dat het voornemen niet leidt tot een verhoogd risico voor de staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuizen. Om echter mogelijke (incidentele) sterfte te mitigeren stelt de Commissie habitatverbetering voor foeragerende gewone dwergvleermuizen voor. Met het inpassingsplan "Agro&Food Cluster West-Brabant" en de daarin opgenomen landschappelijke inpassing wordt voorzien in deze habitatverbetering. Als onderdeel van de landschappelijke inpassing worden namelijk de bestaande dijken ten noorden van de vloeivelden verhoogd en voorzien van begroeiing. Hierdoor ontstaat een dichte hoge groene rand langs de noordrand van het bedrijventerrein wat zal leiden tot een veiliger foerageerroute, weg van de windturbines. Zo wordt tegemoet gekomen aan de overwegingen van de commissie ten aanzien van het treffen van een preventieve maatregel.	Reactie leidt niet tot aanpassing
--	--	---	--	--

		Bestemmingsplan en wijzigingsplan		
		f. De Natuurcompensatie die plaatsvindt op grond van de Verordening Ruimte Noord-Brabant 2011, in verband met de toename van de geluidsbelasting, valt niet af te kopen met een storting. De compensatie hoort in het betreffende gebied plaats te vinden.	f. Zie de beantwoording bij 03 (Dorpsraad Dinteloord) onder a.	Reactie leidt niet tot aanpassing
		g. De CO ₂ winst wordt te rooskleurig geschat. De kosten van stroomopwekking met windturbines zijn bij levering aan het elektriciteitsnet hoger dan opwekking in conventionele centrales. Indien rekening wordt gehouden met alle verliesposten is het de vraag of er nog sprake is van CO ₂ winst. Als er geen winst is, is er geen reden om vogels en vleermuizen te verstoren of te doden.	g. Vergelijking van kosten en efficiency van diverse vormen van energieopwekking valt buiten de bereik van het MER en buiten het inpassingsplan en bestemmingsplan. De uitvoerbaarheid van het wijzigingsplan is aangetoond, zodat op dat punt aan de voorwaarden voor een goede ruimtelijke ordening is voldaan. In aanvulling wijzen we hier nog op het volgende: <i>"Windturbines wekken stroom op zonder de lucht te vervuilen, zonder het klimaat te belasten en zonder grondstoffen uit te putten. Wel komt er wat CO₂ vrij bij het bouwen, onderhouden en afbreken van de turbine, maar met drie tot zes maanden draaien heeft een turbine dat terugverdiend. In de 20 jaar dat een windturbine mee gaat, produceert die tot tachtig keer zoveel energie als er nodig is om er één te bouwen."</i> (bron: Milieucentraal).	Reactie leidt niet tot aanpassing
05	West Brabantse Vogelwerkgroep	MER		
		a. In het MER wordt niet gesproken over alternatieve locaties voor windturbines of alternatieve vormen van energie opwekking die wellicht duurzamer zijn dan de huidige oplossing. De opstelling van windturbines ten noorden van de Dintel is onjuist gekozen om de provincie Noord-Brabant in haar beleid pleit voor plaatsing op een industrieterrein. Inspreker pleit voor een alternatief, zowel in locatie	a. In het MER wordt wel degelijk gesproken over alternatieve locaties. Wij wijzen hier ook op het advies van de Commissie mer, die stelt dat in het MER veel aandacht is besteed aan de onderbouwing van de locatiekeuze en de locatieafwegingen (trechtering). Het initiatief bestaat uit de oprichting van windturbines. Er zijn binnen het plangebied geen	Reactie leidt niet tot aanpassing.

		als in vorm van elektriciteitsopwekking.	overige reële alternatieven voor de opwekking van duurzame energie met behulp van windturbines. Overigens valt een afweging van verschillende vormen van energie of verschillende locaties voor windturbines in een groter gebied buiten het bereik van het MER voor een ruimtelijk plan, zoals het nu voorliggende wijzigingsplan. Het provinciaal beleid ten aanzien van windturbines, zoals verwoord in de provinciale structuurvisie en vastgelegd in de 'Verordening ruimte Noord-Brabant 2011', beperkt zich niet tot plaatsing van windturbines op industrieterreinen. De ontwikkeling van de windturbines aan weerszijde van de Dintel past binnen het provinciaal beleid. Zie ook de beantwoording bij 4 (Stichting Vogels in Brabant) onder a.	
		b. Van het rapport 'Beoordeling van effecten op vogels en overige fauna en flora ten gevolge van Windpark Dintel, gemeenten Moerdijk en Steenbergen' (Bureau Waardenburg, 7 juni 2011) zijn de kaarten slecht leesbaar, is de informatie te uitgebreid en is interpretatie daardoor lastig.	b. Zie de beantwoording bij 04 (Stichting Vogels in Brabant) onder b.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		c. Door de komst van de windmolens wordt de doelstelling van de EHS, verbetering of behoud van de bestaande natuurwaarden en het watersysteem, ernstig bemoeilijkt. De moeraszone langs de Dintel en de vloeivelden vormen nu een geheel en ondersteunen de huidige natuurfunctie. Hier komen talloze riet- en moeras gebonden vogelsoorten voor waarvan enkele op de Rode Lijst staan en daarom bescherming behoeven en geen aantasting zoals nu wordt voorgenomen met het plaatsen van windmolens.	c. Zie beantwoording bij 04 (Stichting Vogels in Brabant) onder c.	Reactie leidt niet tot aanpassing.

		d. Het rapport van Waardenburg is gedateerd en biedt daarom onvoldoende onderbouwing. In de omgeving van het windpark worden door inspreker al sinds 40 jaren tellingen uitgevoerd die niet zijn gebruikt. Volgens inspreker vormen de vloeivelden een rus- en overwinteringsgebied voor watergebonden vogelsoorten zoals de smient. Langs de Dintel zijn rietvogels aanwezig die worden verstoord door geluid en schaduwwerking. Er hadden actuele gegevens moeten worden verzameld.	d. Zie beantwoording bij 04 (Stichting Vogels in Brabant) onder d. Voor wat betreft de aanwezigheid van soorten binnen het plangebied zijn diverse bronnen geraadpleegd. Deze bronnen, in combinatie met de locatiebezoeken, bieden voldoende informatie over het voorkomen van broedvogels en niet-broedvogels in het plangebied en omgeving.	Reactie leidt niet tot aanpassing
		e. Inspreker is het niet eens met het idee dat Natura-2000 gebieden te ver weg liggen om schade te ondervinden, elke aantasting is een verlies in plaats van winst voor de populatie.	e. In het MER wordt ingegaan op de effecten op Natura-2000 gebieden Krammer-Volkerak en Hollands Diep en wordt onderbouwd dat er geen sprake is van effecten. Inspreker geeft geen argumenten voor haar standpunt dat wel sprake zou zijn van negatieve effecten.	Reactie leidt niet tot aanpassing
		f. Trekvogels en wintergasten zullen zich in de toekomst niet meer vertonen. Op een vergelijkbare locatie nabij Etten-Leur waar 5 windturbines werden geplaatst nam de aanwezigheid van genoemde soorten sterk af, zoals bleek uit tellingen.	f. Zie beantwoording bij 04 (Stichting Vogels in Brabant) onder d.	Reactie leidt niet tot aanpassing
		g. Er zijn diverse vogelsoorten die in de nacht trekken op de hoogte van de windmolens, er zullen daarom slachtoffers vallen. Er is echter ook een effect op lokale verplaatsingen. Inspreker verwacht aantasting van de broedvogelpopulatie. Het AFC Nieuw Prinsenland heeft al een enorme impact op de broedvogels en de huidige rustgebieden.	g. De effecten op broedvogels en niet-broedvogels, rekening houdend met cumulatie, zijn uitgebreid beschreven in het MER. Er wordt geen onaanvaardbare verstoring of aantasting van soorten en gebieden verwacht.	Reactie leidt niet tot aanpassing
		h. Er wordt te licht gedacht over vleermuizen. Intensiever onderzoek naar voorkomen en verplaatsing via de EVZ is gewenst.	h. Zie beantwoording bij 04 (Stichting Vogels in Brabant) onder e.	Reactie leidt niet tot aanpassing

		i. Inspreker vraagt aandacht voor het feit dat binnen de drie windparken windturbines met een verschillende omvang kunnen worden gerealiseerd wat een nog grotere aantasting van het landschap betekent door een chaotisch beeld. Dit moet op elkaar worden afgestemd.	i. Zie beantwoording bij 02 (Gemeente Halderberge) onder b.	Reactie leidt tot aanpassing van de planregels en de toelichting.
		j. Afkoop van effecten op natuur en compensatie elders is geen goede zaak. Compensatie dient plaats te vinden in het gebied, dat geldt vooral voor de windturbines op de vloeivelden.	j. Zie de beantwoording bij 03 (Dorpsraad Dinteloord) onder a.	Reactie leidt niet tot aanpassing
06	Diverse adressen	a. In het MER en het ontwerpwijzigingsplan wordt op een onvolledige en selectieve wijze verwezen naar achterliggend rijksbeleid.	a. Zoals ook aangegeven in de toelichting bij het wijzigingsplan dient de verwijzing naar achterliggende rijksbeleid gezien te worden in combinatie met het inpassingsplan "Agro&Food Cluster West-Brabant". Beide in combinatie gezien zijn wij van mening dat het achterliggende rijksbeleid, en overigens ook het provinciale beleid, op voldoende wijze aan bod komen. Er wordt voldaan aan de eisen die worden gesteld aan een MER-procedure en de gevolgde en te volgen ruimtelijke procedure. Daarnaast betreft de handreiking waar in de zienswijze naar wordt verwezen geen bindend beleid.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		b. Inspreker geeft aan dat het wijzigingsplan in strijd is met de Verordening ruimte indien het bestemmingsplan voor de windturbines ten noorden van de Dintel geen doorgang vindt.	b. Ook bij het geen doorgang vinden van het bestemmingsplan voor de windturbines ten noorden van de Dintel voldoet het wijzigingsplan aan de Verordening ruimte. Wij wijzen hier op de vereisten in artikel 3.9 van de verordening ten aanzien van windturbines gesitueerd op of direct aansluitend aan gronden gelegen in een stedelijk concentratiegebied.	Reactie leidt niet tot aanpassing.

		c. Inspreker geeft aan dat in het hoofdstuk 'Maatschappelijke uitvoerbaarheid' ten onrechte is opgenomen dat er weinig tegenstanders zijn tegen dit initiatief. Deze conclusie is feitelijk onjuist en voorbarig en getuigt van weinig respect voor de materiële en immateriële schade die dit initiatief voorde bewoners tot gevolg heeft. Bovendien zijn wij van mening dat enkel het aspect tegenstand een te beperkt criterium is om het voorgenomen initiatief te toetsen aan maatschappelijke uitvoerbaarheid.	c. De conclusie dat er weinig tegenstanders zijn is inderdaad wat ongelukkig geformuleerd. De Toelichting zal hierop worden aangepast.	Reactie leidt tot aanpassing van de toelichting.
		d. De provincie beschikt niet over een integrale visie op duurzaamheid. Het ministerie van E&I heeft een handreiking over hoe burgers kunnen participeren in windenergie en welke rol provincies daarbij hebben om dit te bevorderen. Door het ontbreken van een provinciale integrale visie op duurzaamheid wordt deze handreiking niet in de praktijk gebracht.	d. Een handreiking is geen bindend beleid. Aan de eisen die gelden ten aanzien van de wettelijk te volgen procedures is voldaan. Zie ook de beantwoording hiervoor onder a.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		e. Spreker vindt een dialoog met initiatiefnemer en betrokken overheden veel belangrijker dan formele stappen in een procedure en betreurt het feit dat in de afgelopen jaren van een dialoog vrijwel niets terecht is gekomen. Inspreker hoopt dat de zienswijze een nieuwe impuls zal zijn voor deze dialoog.	e. Met het wijzigingsplan worden de windturbines binnen het windpark Zuid-Dintel enkel planologisch mogelijk gemaakt. Een eventuele dialoog heeft hierop geen inhoudelijke consequenties. Overigens staan de provincie en de initiatiefnemers open voor een dialoog.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		f. De locatie voor Windpark Oud Dintel is in strijd met objectieve criteria van de locatiestudie en is in de Visie Windenergie Moerdijk zonder een sluitende argumentatie alsnog als zoeklocatie opgenomen. De locatie is niet gebaseerd op beleid maar het beleid is gebaseerd op de locatiekeuze van de initiatiefnemers. Het gebied heeft ondanks de	f. Dit deel van de zienswijze van inspreker ziet specifiek op het voorontwerp bestemmingsplan "Oud Dintel" van de gemeenten Moerdijk dan wel op de gemeente Moerdijk.	Reactie leidt niet tot aanpassing.

		ontwikkeling van het AFC nog steeds mogelijkheden voor natuurontwikkeling en toerisme.		
		g. Door het ontbreken van een gemeentelijke visie op duurzaamheid worden burgers niet betrokken bij de realisatie van windturbines.	g. Dit deel van de zienswijze van inspreker ziet specifiek op het voorontwerp bestemmingsplan "Oud Dintel" van de gemeenten Moerdijk dan wel op de gemeente Moerdijk.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		h. Inspreker is kritisch over de duurzaamheid van windenergie ten opzichte van andere duurzame energievormen.	h. Alle redelijkerwijs haalbare duurzame opties zijn van belang voor een duurzame energiehuishouding. Zonne-energie en bio-energie dus ook. De doelstelling voor de opwekking van duurzame energie, waarin naast het Rijk ook gemeenten en provincies een verantwoordelijkheid hebben, is zodanig, dat de verschillende opties niet uitwisselbaar zijn. Het is 'en-en'. Het kabinet zet stevig in op windenergie op land omdat dat op dit moment de goedkoopste optie is.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		i. Het MER geeft niet aan wat het meest milieuvriendelijke of het voorkeursalternatief is. Er is geen poging gedaan om tot een optimale opstelling van windturbines te komen vanuit de kwaliteit van het gebied, de natuur, het landschap en overlast voor bewoners. Inspreker pleit voor het onderzoek van meer varianten omdat ook andere grondeigenaren binnen het plangebied bereid zijn om windturbines toe te staan.	i. In paragraaf hoofdstuk 13 van het MER is wel degelijk ingegaan op de afweging van de onderzochte alternatieven, het Meest Milieuvriendelijk Alternatief (MMA), inclusief maatregelen en het voorkeursalternatief, inclusief maatregelen. In het MER zijn alle reële alternatieven onderzocht waarbij is gekeken naar een maximale benutting voor windenergie. Vervolgens heeft in het bestemmingsplan en het wijzigingsplan een vertaling plaatsgevonden op basis van de uitkomsten van het MER. De alternatieven voor de opstelling van windturbines worden inderdaad begrensd door het feit dat er sprake is van een drietal initiatiefnemers. Zij hebben immers het voornemen tot het oprichten van een windpark. Dat windpark kan niet worden gerealiseerd op gronden die zij niet in eigendom	Reactie leidt niet tot aanpassing.

			hebben of gronden die in bezit zijn van partijen waar zij geen overeenkomst mee hebben. Bij de gemeente zijn geen overige concrete initiatieven bekend voor de oprichting van windturbines in het plangebied of de directe omgeving.	
		j. Het bestemmingsplan en het wijzigingsplan kunnen leiden tot drie verschillende soorten windmolens qua hoogte, vorm, type en kleur. Dit leidt tot een rommelige en ongewenste situatie met een zeer sterke aantasting van de landschappelijke beleving. Dit moet worden voorkomen.	j. Zie beantwoording bij 02 (gemeente Halderberge) onder b.	Reactie leidt tot aanpassing van de planregels en de toelichting.
		k. Opstelling van windturbines in twee lijnen aan beide zijden van de Dintel leidt tot een zeer onrustig en storend beeld, ongeacht van welke zijde je dit bekijkt. Dit betekent een onacceptabele aantasting van de rust in het landschap. Om dit te voorkomen zouden alle windturbines in lijn moeten staan, de windturbines ten noorden van de Dintel zouden daarom moeten worden verplaatst of moeten komen te vervallen.	k. In het MER zijn de effecten op landschap beoordeeld. Uit deze beoordeling blijkt dat een lijnopstelling aan beide zijden van de Dintel goed past bij de landschappelijke structuur. Deze opstelling heeft wel een groter effect op de openheid en rust van het landschap dan overige opstellingen, zoals afzonderlijke opstelling van de turbines in windpark SurveyCom en Windpark Suiker Unie. Bij de uiteindelijke afweging hebben de bevoegde gezagen onvergelykbare grootheden 'aantasting van de rust en de openheid' en 'energieopbrengst' moeten vergelijken. Geconcludeerd wordt dat de effecten op landschap aanvaardbaar zijn.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		l. Compensatie van het verlies van omgevings- en natuurwaarden dient te zijn gekoppeld aan de locatie waar het verlies wordt veroorzaakt.	l. Zie de beantwoording bij 03 (Dorpsraad Dinteloord) onder a.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		m. Er wordt niet ingegaan op cumulatieve effecten van windturbines in West-Brabant op vogels	m. Voor broedvogels in de directe omgeving van windparken Dintel, bijvoorbeeld nabij de rivier de Dintel, volgt uit het MER dat er geen sprake is van cumulatie van effecten vanwege de ruime afstand tot nabijgelegen windparken. Cumulatie van effecten	Reactie leidt niet tot aanpassing.

			op vogels in een groter gebied is wel relevant bij vogels die zich verplaatsten tussen Natura-2000 of EHS gebieden. De toetsing op cumulatieve effecten vindt plaats vanuit het oogpunt van de gebiedsbescherming. De reden dat voor deze vogels niet op het aspect cumulatie is ingegaan ligt in het feit dat de effecten van de windparken Dintel op Natura-2000 gebied Krammer-Volkerak, het enige nabijgelegen beschermde gebied dat is aangewezen vanwege de betekenis voor vogels, als 'neutraal' worden beoordeeld. Indien er geen sprake is van een negatief effect is onderzoek naar cumulatie van effecten niet nodig.	
		n. In het MER wordt ten onrechte niet ingegaan op cumulatieve effecten van lichtuitstraling van kassen en windturbines (signaleringslichten).	n. Signaleringsverlichting heeft een andere invloed op de omgeving dan lichtuitstraling van kassen. Er is daarom geen sprake van cumulatieve effecten. Signaleringsverlichting wordt zo uitgevoerd dat uitstraling naar de grond maximaal mogelijk wordt gereduceerd. Zie verder ook paragraaf 11.3.8 van het MER.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		o. Bij de geluidsberekeningen, uitgevoerd volgens het reken en meetvoorschrift windturbines (december 2010) wordt voorbijgegaan aan het zogenaamde 'van den Berg' effect wat inhoudt dat vanwege de lagere gemiddelde windsnelheid op grondniveau dan op ashoogte, op grondniveau veel hogere geluidbelasting optreedt dan tot nu toe werd aangenomen. In de handreiking Industrielawaai en vergunningverlening is opgenomen dat voor bepaalde geluidstypen toeslagen moeten worden gehanteerd om de hinderbeleving te kunnen kwantificeren. In het geluidonderzoek wordt niet op dit punt ingegaan.	o. Vanaf 1 januari 2011 geldt de Lden-norm voor het geluid van windturbines en dient op grond van het Activiteitenbesluit een nieuw reken- en meetvoorschrift te worden gehanteerd. De Lden-norm en het nieuwe reken- en meetvoorschrift zijn ingesteld om de gevolgen van het zogenaamde 'Van den Berg-effect' in de uitkomsten van een geluidberekening te verdisconteren. Het jaargemiddelde geluidniveau Lden als gevolg van een windturbine of windpark dient bij een woning van derden niet meer te bedragen dan 47 dB. Daarnaast geldt een ten hoogst toelaatbare waarde voor het jaargemiddelde geluidniveau in de nachtperiode van 41 dB. Het akoestisch onderzoek in het MER heeft deze norm gehanteerd om de	Reactie leidt niet tot aanpassing.

			emissie van geluid van de windturbines te kunnen beoordelen. Aan deze norm wordt voldaan.	
		p. In de onderzoeken wordt voorbijgegaan aan het aspect 'niet hoorbaar laagfrequent geluid'. Verwijzing naar het RIVM rapport is onvolledig. Er ontbreekt een vertaling van de resultaten van het RIVM rapport naar de situatie in het plangebied.	p. Er is in hoofdstuk 5 van het MER aandacht besteed aan het aspect 'laagfrequent geluid'. Hierbij wordt, mede aan de hand van een richtlijn van de Nederlandse Stichting Geluidhinder, ingegaan op de gevoeligheid van mensen. Op basis van beschikbare gegevens, zoals het RIVM-rapport worden conclusies getrokken over de kans op hinder als gevolg van laagfrequent geluid. De commissie m.e.r. deelt de conclusie dat er geen kans bestaat op het ontstaan van hinder, zij adviseert wel om ten tijde van de vergunningaanvraag een specifieke berekening van de laagfrequente geluidbelasting uit te voeren.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		q. Inspreker is van mening dat de financiële paragraaf om opheldering vraagt. Is er een exploitatieovereenkomst afgesloten? Hoe is de afdracht buitengebied geregeld? Hoe is de planschade geregeld? Verder wordt de financiële draagkracht van SurveyCom BV in twijfel getrokken in relatie tot de kosten voor het weer verwijderen van de windmolens.	q. Zoals aangegeven in hoofdstuk 6 vormt een overeenkomst tussen provincie en initiatiefnemers de basis om door inspreker genoemde financiële zaken zeker te stellen. Een zakelijke samenvatting van deze overeenkomst is opgenomen in bijlage 5 van de toelichting. In de overeenkomst is ook de sloop van de windturbines na de gebruiksperiode financieel zeker gesteld.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		r. De provincie beschikt niet over een integraal duurzaamheidsbeleid in het kader waarvan het initiatief getoetst kan worden op maatschappelijke aanvaardbaarheid, bijdrage aan een duurzaam Brabant en burgerparticipatie. Bovendien wordt niet ingegaan op de synergie van de windturbines enerzijds en de huidige en toekomstige bedrijfsvestigingen. Het wijzigingsbesluit dient op dit punt nader gemotiveerd of aangepast te worden.	r. In de 'Energieagenda van Noord-Brabant 2010-2020' van juli 2010 is het kader van het energiebeleid van de provincie Noord-Brabant tot en met 2020 weergegeven. Windenergie maakt hier ook onderdeel van uit. Voor zover ruimtelijk relevant heeft de ontwikkeling van windenergie een vertaling gekregen in de provinciale ruimtelijke structuurvisie en de 'Verordening ruimte Noord-Brabant 2011'. Zoals ook aangegeven in de beantwoording bij 4 (Stichting Vogels in Brabant) onder a voldoen de	Reactie leidt niet tot aanpassing.

			initiatieven ten noorden en zuiden van de Dintel (respectievelijk Windpark Oud Dintel en Windpark Zuid-Dintel) aan het provinciaal energiebeleid. Burgerparticipatie vormt hierin geen vereiste. Het wijzigingsplan voldoet aan de voorwaarden gesteld in het onderliggende inpassingsplan 'Agro&Food Cluster West-Brabant'.	
		s. Inspreker is graag bereid om samen met andere bewoners naar aanleiding van de zienswijze het gesprek aan te gaan met de initiatiefnemers en de overheden en spreken de wens uit dat de zienswijze op een serieuze wijze wordt behandeld omdat het gaat om activiteiten met een enorme impact voor de Moerdijkse Samenleving.	s. Zoals aangegeven onder e staan de provincie en initiatiefnemers open voor dialoog. Uiteraard is uw zienswijze op serieuze wijze behandeld.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
07	Aanvulling inspraak-reactie 06	a. Inspreker vindt het onbegrijpelijk dat twee verschillende procedures worden doorlopen (bestemmingsplan en wijzigingsplan) met twee verschillende bevoegde gezagen (gemeente en provincie). Omdat de procedures een verschillende doorlooptijd hebben wordt, gelet een mogelijk veranderende economische situatie, de kans vergroot dat de windturbines in beide plannen van elkaar verschillen. Mogelijk wordt een van beide plannen zelfs niet gerealiseerd. Het project dient als totaal en ondeelbaar te worden gepland en uitgevoerd. Het feit dat er drie commerciële partijen bij betrokken zijn staat daar los van. Dit kan alleen plaatsvinden als er één bestuursorgaan de verantwoordelijkheid heeft. De gemeente Moerdijk dient haar beslissingsbevoegdheid te delegeren aan de provincie (inpassingsplan). Nu moet een burger te rade gaan bij gemeente en provincie. De drie windmolenparken moeten in het belang van de burger worden ondergebracht in één bestuurlijke	a. Vanwege de zorgvuldigheid is er bewust voor gekozen om voor de 3 initiatieven een gezamenlijke MER-studie te verrichten. Dit vormt de basis voor het wijzigingsplan van de provincie Noord-Brabant voor de initiatieven op het grondgebied van de gemeente Steenberg en voor het bestemmingsplan van de gemeente Moerdijk voor het initiatief binnen haar grondgebied. Op grond van de Wet op de ruimtelijke ordening ligt het primaat tot het vaststellen van bestemmingsplannen (ontwikkelingsplanologie) bij gemeenten. De gemeenten Moerdijk en Steenberg hebben geen bevoegdheid om bestemmingsplannen buiten haar grondgebied vast te stellen. Het inschakelen van de provincie voor het opstellen van een provinciaal inpassingsplan (PIP) voor de noordzijde van de Dintel is niet nodig en ook niet mogelijk. De gemeente Moerdijk is immers bereid om medewerking te verlenen aan het initiatief dat in lijn is met de provinciale Verordening ruimte. De	Reactie leidt niet tot aanpassing.

		procedure zoals er ook is besloten tot één MER.	provincie kan enkel van deze bevoegdheid gebruik maken indien er sprake is van een provinciaal belang. Het gevolg is dat er bij windparken Dintel sprake is van twee bevoegde gezagen. Dit is wellicht onduidelijk voor de omgeving, maar hoe dan ook onvermijdelijk. Overigens hebben Gedeputeerde Staten op grond van het provinciaal inpassingsplan 'Agro&Food Cluster West-Brabant' de bevoegdheid gekregen tot wijziging van genoemd inpassingsplan ten behoeve van een windturbinepark. Met het nu voorliggende wijzigingsplan wordt aan deze bevoegdheid invulling gegeven.	
08	Overwater Rentmeesterskantoor BV namens dhr. C.E.M. Dingemans	a. Het Windpark Zuid-Dintel zal leiden tot slagschaduw welke leidt tot opbrengstderving c.q. winstderving voor akkerbouwbedrijf van ondernemer. Verzocht wordt om de meest westelijke windmolen en, zo nodig, ook de andere windmolens te verplaatsen in oostelijke richting.	a. Het optreden van slagschaduw is beoordeeld volgens de daarvoor geldende regelgeving. In het MER en de toelichting bij het plan is hier nader op in gegaan. Opbrengstderving dan wel winstderving valt buiten deze beoordeling. Wanneer inspreker planschade ondervindt kan hiertoe een claim worden ingediend bij het bevoegde gezag. Overigens verwachten wij dat de effecten van de slagschaduw van windturbines op de opbrengst van landbouwgronden verwaarloosbaar klein is.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		b. De locatie van de windturbines leiden tot een verminderd uitzicht vanaf de bedrijfslocatie en de woning. Verzocht wordt om de meest westelijke windmolen en, zo nodig, ook de andere windmolens te verplaatsen in oostelijke richting.	b. De resultaten van het MER wijzen niet op de noodzaak tot verplaatsing van de windturbines in oostelijke richting. Aangezien een verplaatsing van de windturbines daarnaast tot gevolg heeft dat er minder windturbines geplaatst kunnen worden, is aan deze zienswijze niet tegemoet gekomen.	Reactie leidt niet tot aanpassing.
		c. Het is van belang dat het windpark dezelfde windturbines bevat in het kader van het tegengaan van verrommeling.	c. Zie beantwoording bij 02 (Gemeente Halderberge) onder b.	Reactie leidt tot aanpassing.
		d. Verzocht wordt om het Windpark op een grotere	d. Bij het beoordelen van de geluidsniveaus is eveneens	Reactie leidt niet tot

		afstand van de rijksweg te verplaatsen vanwege de geluidsbelasting.	de cumulatie met andere geluidsbronnen zoals de rijksweg beschouwd. De bijdrage van de windturbines op het totale geluidsbeeld is gering. Aangezien een verplaatsing van het windpark daarnaast tot gevolg heeft dat het aantal windturbines dat geplaatst kan worden beperkt wordt, is aan deze zienswijze niet tegemoet gekomen.	aanpassing.
		e. Het windpark leidt tot een forse toename van de geluidsbelasting en afnemen van woongenot wat leidt tot waardevermindering van de locatie.	e. Wanneer inspreker planschade ondervindt kan hiertoe een claim worden ingediend bij het bevoegde gezag.	Reactie leidt niet tot aanpassing.

2. Aanpassingen ontwerp wijzigingsplan

2.1. Aanpassing op grond van zienswijzen

Hieronder zijn de aanpassingen aangegeven die in het ontwerp wijzigingsplan worden doorgevoerd naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen. Het gaat hierbij om de aanpassingen die hebben plaatsgevonden in de regels, de plankaart (verbeelding) en de toelichting. De zienswijzen gaven geen aanleiding tot aanpassing van het MER.

Regels:

De artikelen 3.2.2, 4.2.3 en 5.2.3 zijn aangevuld met de volgende bepalingen:

- de tiphoogte van een windturbine mag niet minder dan 140 m en niet meer dan 150 m bedragen;
- de windturbines dienen 3 wieken te bevatten;
- de draairichting van de windturbines dient gelijk te zijn: vanaf de voorzijde met de wijzers van de klok mee.

Toelichting:

- In de toelichting in paragraaf 3.3 is opgenomen dat de rotor van een turbine 3 bladen zal hebben. Ook zijn de draairichting en minimale en maximale tiphoogte verwoord in deze paragraaf. Verder is verduidelijkt dat de initiatiefnemers afspraken hebben gemaakt over de kleurstelling van de windturbines. Deze zullen allen in dezelfde witte dan wel lichtgrijze kleur uitgevoerd worden. Tot slot is gemeld dat de initiatiefnemers onderling een intentieovereenkomst hebben gesloten gericht op een gezamenlijke aanbesteding van de windturbines.
- In paragraaf 5.2 is verduidelijkt dat niet de verbeelding de basis vormt voor de verlening van een watervergunning, maar de waterkeringszone (zie ook het antwoord op de reactie van het waterschap dat is opgenomen onder c).
- In paragraaf 7.2 is de conclusie dat er weinig tegenstanders verwijderd.
- In paragraaf 7.3 is opgenomen dat het plan ter visie heeft gelegen en dat de nota zienswijzen als bijlage is toegevoegd.

2.2. Ambtshalve aanpassingen

Het ontwerp wijzigingsplan is aangepast op het vastgestelde provinciaal inpassingsplan "Gedeeltelijke herziening inpassingsplan Agro&Food Cluster West-Brabant". Dit inpassingsplan is bij besluit van 22 juni 2012 vastgesteld door Provinciale Staten van Noord-Brabant. Aanleiding voor de gedeeltelijke herziening was de uitspraak van de Raad van State van december 2011, waarmee het oorspronkelijke inpassingsplan "Agro&Food Cluster West-Brabant" op een paar onderdelen is vernietigd. Concreet gaat het om de hierna aangegeven aanpassingen in de regels, de plankaart (verbeelding) en de toelichting bij het plan. Opgemerkt wordt dat alleen die aanpassingen zijn overgenomen die ook van toepassing zijn

binnen het plangebied van het wijzigingsplan. Wat betreft nummering van de artikelen kan de gedeeltelijke herziening afwijken van wijzigingsplan.

Regels:

- Artikel 1.28 is aangepast en de volgende definitie is opgenomen voor 'interne ontsluitingsweg : *een openbare weg die in hoofdzaak is gericht op het ontsluiten van de aanliggende bedrijfspercelen om het verkeer vervolgens af te voeren naar een interne hoofdontsluitingsweg.*
- Na artikel 1.38 is een nieuwe begripsbepaling 'symbiose' ingevoegd luidende : *een samenwerkingsvorm waarbij de in het plangebied aanwezige bedrijven enerzijds bijdragen aan het verkleinen van het gezamenlijke directe en indirecte ruimtebeslag en anderzijds bijdragen aan gezamenlijke kennisontwikkeling en innovatie. Belangrijke elementen hierbij zijn onder andere uitwisseling van energie(warmte, elektriciteit), producten, (rest)stoffen en water en het terugdringen van de emissie van reststromen, (afval)water, CO2 en het aantal transportbewegingen.*
- De artikelen 1.39, 1.40, 1.41 en 1.42 zijn vernummers tot 1.40, 1.41, 1.42 en 1.43.
- De regels van de bestemming 'Bedrijventerrein' van het inpassingsplan zijn aangepast. In artikel 5.1 onder o is opgenomen: *collectieve voorzieningen ten behoeve van symbiose en samenwerking.*
- In artikel 5.1 na het onderdeel t is een nieuw onderdeel u ingevoegd, luidende: *ter plaatse van de aanduiding "specifieke vorm van natuur - watersystemen" voor instandhouding en ontwikkeling van watersystemen.*
- Artikel 5.2.1 e is aangepast luidende: *Bebouwing is niet toegestaan ter plaatse van de aanduiding 'ecologische verbingszone' en ter plaatse van de aanduiding 'Specifieke vorm van natuur – watersystemen', met uitzondering van ten tijde van het in ontwerp ter inzage leggen van dit plan bestaande bebouwing.*
- Bij 5.6 onder c, punt 1 is opgenomen: *door de vestiging van het bedrijf dient symbiose op te treden met andere bedrijfsactiviteiten op het bedrijventerrein.*
- Bij artikel 5.6 onder d, punt 1 is opgenomen: *door de vestiging van het bedrijf dient symbiose op te treden met andere bedrijfsactiviteiten binnen het plangebied en er dient een relatie te zijn met het productieproces of direct daarmee verband houdende activiteiten in agro- en foodgerelateerde bedrijven, bedrijven op het gebied van be- en verwerkende agrologistiek, voedings- en genotmiddelenindustrie en/of agrarische bedrijven.*
- Artikel 10.4 Geluidzone - industrie is als volgt aangepast : *De bouw van nieuwe woningen (waaronder begrepen de splitsing van panden in meerdere woningen) en overige geluidgevoelige objecten als bedoeld in de Wet geluidhinder is niet toegestaan ter plaatse van de aanduiding Geluidzone -industrie.*

Plankaart (verbeelding):

Binnen het noordwestelijke deel van de enkelbestemming 'Bedrijventerrein' zijn de functieaanduidingen 'Ecologische verbingszone' en 'Specifieke vorm van natuur – watersystemen' opgenomen.

Toelichting:

In paragraaf 2.1 van de toelichting van het wijzigingsplan is onder Symbiose (bladzijde 11) een vernieuwde passage opgenomen :

Op de eerste plaats dient sprake te zijn van symbiose. Symbiose is een samenwerkingsvorm waarbij alle in het plangebied aanwezige bedrijven enerzijds bijdragen aan het verkleinen van het gezamenlijke directe en indirecte ruimtebeslag en anderzijds bijdragen aan

gezamenlijke kennisontwikkeling en innovatie. Belangrijke elementen hierbij zijn onder andere uitwisseling energie (warmte, elektriciteit), producten, (rest) stoffen en water en het terugdringen van de emissie van reststromen, (afval) water, CO2 en het aantal transportbewegingen. Deze opsomming is niet uitputtend; juist door met nieuwe concepten en nieuwe inzichten aan de slag te gaan, ontstaan er nieuwe vormen van symbiose.

De wederzijdse aantrekkelijkheid die met symbiose gemoeid gaat is niet alleen een mooi organisatieprincipe, maar ook een heel productie gebiedsconcept. Het gaat erom dat bedrijven die op het punt staan zich op het AFC Nieuw Prinsenland te vestigen kunnen inzien welk voordeel zij aan de symbiose ontlelen. De potenties zijn in beeld gebracht en via het duurzaamheidsverslag is ook te zien welke resultaten behaald zijn. Dit door op gebiedsniveau te monitoren en te vergelijken met stand-alone situaties.

Hoeveel van de omzet wordt gegenereerd in producten samen met anderen in het gebied? Welk deel van de stroom energie, materiaal, water, kennis etc. is afkomstig uit het gebied zelf? En aan de achterkant (output) kun je dezelfde vraag stellen: hoeveel afval, warmte, energie uit het bedrijf wordt in het gebied hergebruikt (backfeeding)? Of gezamenlijk opgewekt.

Op de tweede plaats geven de planregels aan welke bedrijven al dan niet zijn toegestaan op het terrein van de bestaande suikerfabriek en op het bedrijventerrein. Het betreft:

- *Agro- en foodgerelateerde bedrijven;*
- *Bedrijven uit de voedings- en genotmiddelenindustrie;*
- *Be- en verwerkende agrologistieke bedrijven;*
- *Met ontheffing: overige agrologistieke bedrijven;*
- *Met ontheffing: overige bedrijven.*

Voor een ontheffing van de planregels geldt als voorwaarde dat de adviescommissie voor bedrijfsvestigingen advies uitbrengt.

Voor de bevordering van de symbiose tussen de bedrijven in het plangebied bevatten de gebruiksregels specifieke voorschriften.

Verder zijn in het inpassingsplan regels opgenomen met het oog op de waarborging van de beeldkwaliteit van de randen van het plangebied en van de bebouwing. Deze regels regelen de ruimtelijke uitstraling van het terrein. De aanlegregels voor grondwallen in de randen van het gebied voorzien in supervisie door een landschapsarchitect.

3. Toetsingsadvies commissie mer

De commissie voor de milieueffectrapportage heeft positief geadviseerd over het milieueffectrapport "MER windparken Dintel". Concreet luidt het algemene toetsingsadvies:

De Commissie is van oordeel dat de essentiële informatie voor besluitvorming in het MER aanwezig is.

Het advies van de commissie voor de milieueffectrapportage is als bijlage bij deze notitie gevoegd.

Op een aantal punten heeft de commissie een advies meegegeven. De samenvatting van het advies (letterlijk overgenomen uit de tekstblokken in het advies) en de reactie hierop is onderstaand weergegeven. Voor een uitgebreide toelichting op de adviezen van de commissie verwijzen wij naar bijlage 1. Het advies van de commissie voor de milieueffectrapportage heeft geen aanleiding gegeven tot aanpassing van het MER.

Advies t.a.v. verhouding tussen ashoogte en rotordiameter:

De Commissie adviseert bij de uiteindelijke keuze voor de windturbines deze ongunstige ashoogte:rotordiameter van de Vestas V112 mee te wegen.

Reactie:

Onderkend wordt dat de Vestas V112 ongunstiger scoort wat betreft de verhouding tussen ashoogte en rotordiameter. In de regels van het wijzigingsplan is er echter toch voor gekozen om ook de mogelijkheid tot plaatsing van de Vestas V112 open te houden. Reden hiervoor is de beduidend betere energieopbrengst. Dit heeft de doorslag gegeven in de afweging.

Advies t.a.v. effecten op de openheid van Polders:

De verandering van de openheid van de polders door de nieuwe windturbines zal kleiner zijn dan op basis van de informatie in het MER geconcludeerd wordt. Er zijn al verschillende bestaande windturbineparken in het studiegebied aanwezig die niet in de viewsheds zijn meegenomen. De Commissie adviseert hier bij het besluit over de wijzigingsbevoegdheid uit het inpassingsplan en de herziening van het bestemmingsplan rekening mee te houden.

Reactie:

Wat door de Commissie wordt gesteld onderschrijven wij. De gekozen opzet van de viewsheds is in feite een 'worst case' benadering. Voor het verdere planproces, de gemaakte keuzes en het wijzigingsplan heeft dit verder geen consequenties.

Advies t.a.v. mitigerende maatregelen landschap:

Het effect van opgaande beplanting op grotere afstand van de turbines kan de zichtbaarheid en de dominantie van de turbines verminderen. Voor een keuze tussen de varianten of het besluit over de bestemmingsplannen is dit geen essentiële informatie. Daarom kan later aangegeven worden op welke locaties de zichtbaarheid verzacht en/of verminderd kan

worden door beplanting. De Commissie adviseert bij de toelichting van het besluit over de wijzigingsbevoegdheid uit het inpassingsplan en de herziening van het bestemmingsplan aan te geven hoe de mitigerende maatregelen ingevuld kunnen worden.

Reactie:

De provincie en de gemeente Moerdijk hebben de intentie om het geld dat beschikbaar komt met de realisering van de windturbineparken ten goede te laten komen in en/of nabij het plangebied. De kwaliteitsverbetering van het landschap speelt daarbij nadrukkelijk een rol. In de beantwoording van de zienswijzen is hier ook op ingegaan, zie het antwoord bij 3 (Dorpsraad Dinteloord) onder a. Beplanting zoals geadviseerd door de Commissie is daarbij een optie. De uitwerking van de besteding van het vrij komende geld wordt opgepakt, zodra er meer zekerheid is dat deze beschikbaar komen.

Overigens is naar aanleiding van de zienswijzen ook op een andere manier verder invulling gegeven aan de landschappelijke inpassing van de windturbines. Zoals aangegeven in de reactie op de zienswijze bij 2 (Gemeente Halderberge) onder b is gekozen voor een meer uniforme uitvoering van de windturbines.

Advies t.a.v. natuur, ecologische hoofdstructuur:

De Commissie adviseert het compensatieplan op grond van provinciale beleidsregels voor de EHS in detail uit te werken. De Commissie adviseert dit vervolgens bij de toelichting van het besluit over de wijzigingsbevoegdheid uit het inpassingsplan en de herziening van het bestemmingsplan te presenteren. De compensatie kan mogelijk worden gecombineerd met verbetering foerageerhabitat voor vleermuizen (zie hierna).

Reactie:

De beperkte compensatieplicht die volgt uit de realisering van de windturbines biedt weinig mogelijkheden tot fysieke compensatie. Dit alleen al gezien de kosten die de planontwikkeling met betrekking tot compensatie met zich mee brengt. Opname in een groter geheel is daarom effectiever. Er is in deze situatie dan ook voor gekozen om de compensatieplicht financieel in te vullen. In reactie op de zienswijze bij 3 (Dorpsraad Dinteloord) onder a is hier al nader op ingegaan.

De 'Verordening ruimte Noord-Brabant 2011' biedt de mogelijkheid om de compensatieplicht financieel in te vullen. Een uitwerking van het compensatieplan in detail is bij deze invulling van de compensatieplicht niet aan de orde. Het compensatieplan voor het wijzigingsplan is opgenomen in bijlage 6 van de plantoelichting.

Advies t.a.v. aanvaringsslachtoffers vleermuizen:

De Commissie adviseert een mitigatie- en monitoringplan verder uit te werken teneinde sterfte onder vleermuizen zo veel mogelijk te beperken en de zekerheid te krijgen dat het voornemen geen afbreuk doet aan de (lokale) gunstige staat van instandhouding van deze strikt beschermde soort. De Commissie geeft in overweging om daarbij ook te kijken naar habitatverbetering (aanleg van lage beplanting) voor foeragerende dwergvleermuizen.

Reactie:

Met het onderliggende provinciale inpassingsplan 'Agro&Food Cluster West-Brabant' wordt voorzien in de door de Commissie geadviseerde habitatverbetering. In onze reactie op de zienswijze bij 4 (Stichting Vogels in Brabant) onder e komt dit aan bod. Zoals daar aangegeven worden als onderdeel van de landschappelijke inpassing de bestaande dijken ten noorden van de vloeivelden verhoogd en voorzien van begroeiing. Hierdoor ontstaat een dichte hoge groene rand langs de noordrand van het bedrijventerrein wat zal leiden tot een veiliger foerageroute, weg van de windturbines. Gezien deze habitatverbetering, die gerealiseerd wordt vóór plaatsing van de windturbines, in combinatie met de conclusies uit het MER is er geen noodzaak gezien voor een mitigatie- en monitoringsplan. Een preventieve maatregel wordt het meest effectief en zinvol geacht.

Advies t.a.v. laagfrequent geluid:

De Commissie adviseert om in de omgevingsvergunning de laagfrequente geluidbelasting in de maatgevende woningen te berekenen op basis van het uiteindelijk gekozen windturbinetype.

Reactie:

Dit advies van de Commissie richt zich op de vervolgfase van het wijzigingsplan, de verlening van de omgevingsvergunning. Het is aan het dan bevoegde gezag om dit advies mee te nemen. In het kader van het wijzigingsplan wordt dit advies voor kennisgeving aangenomen.

Bijlage

Windpark Dintel, provincie Noord-Brabant, Toetsingsadvies over het milieueffectrapport (18 april 2012, rapportnummer 2481-62)

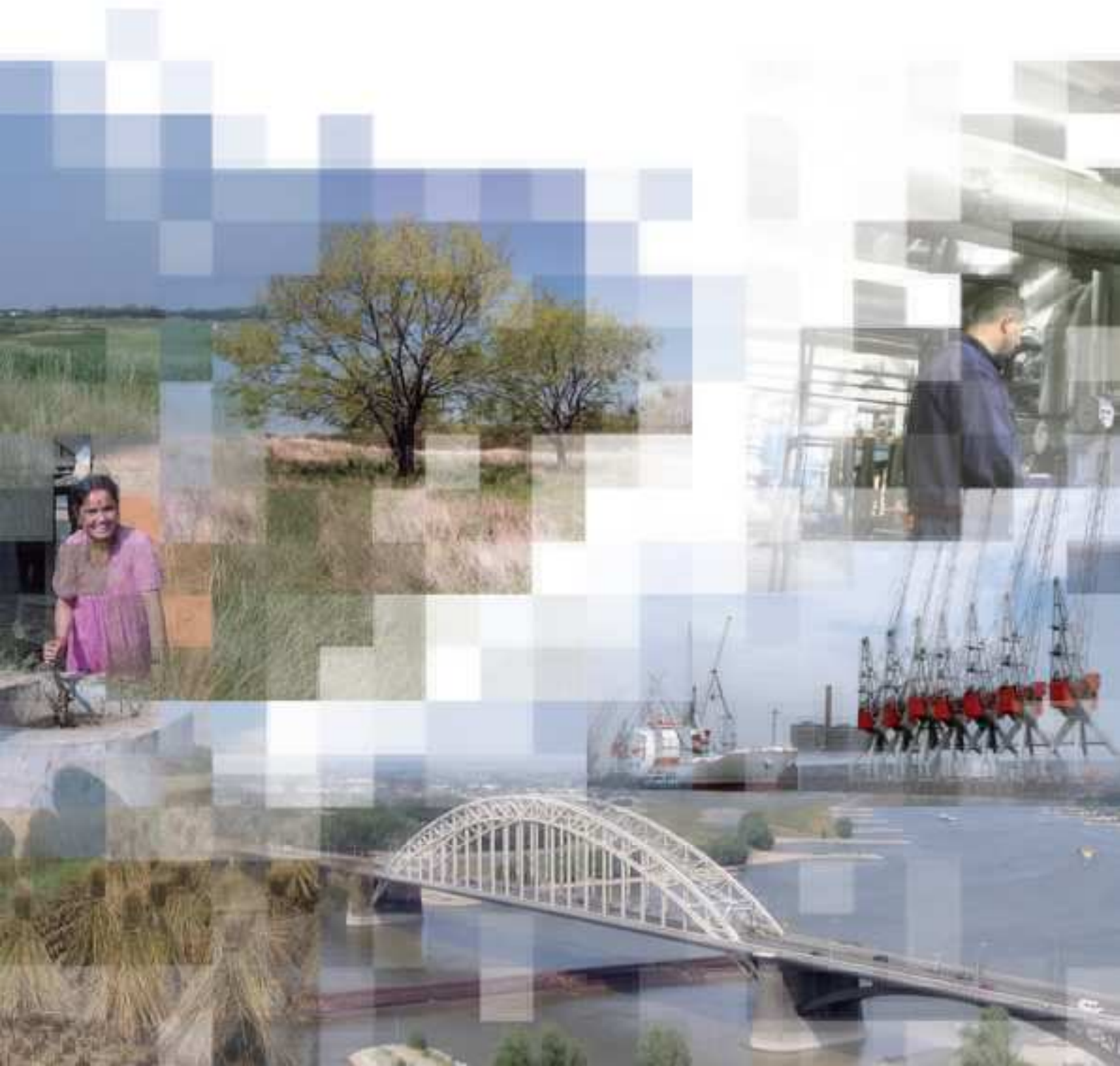

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Windpark Dintel, provincie Noord-Brabant

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

18 april 2012 / rapportnummer 2481-62

1. Oordeel over het MER

Raedthuys, SurveyCom en Suiker Unie hebben het voornemen om op een drietal locaties windturbines te realiseren, genaamd 'Windpark Dintel'. Het windturbinepark zal in totaal bestaan uit maximaal 13 turbines met een totaal vermogen van 36 tot 39 MW, afhankelijk van het type en het aantal turbines. Voor de hiervoor benodigde planologische besluiten is een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Het gaat bij de te nemen besluiten om de wijzigingsbevoegdheid uit het inpassingsplan van de provincie Noord-Brabant voor het gebied ten zuiden van de Dintel (voor windpark Dintel-Suiker Unie en windpark Dintel-SurveyCom) en de herziening van het bestemmingsplan voor het gebied ten noorden van de Dintel (voor windpark Dintel-Raedthuys). Ook is een vergunning nodig in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo).

Het college van burgemeester en wethouders van Moerdijk is mede-initiatiefnemer voor windpark Dintel-Raedthuys. Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant zijn mede-initiatiefnemers voor windpark Dintel-Suiker Unie en windpark Dintel-SurveyCom. Voor windpark Dintel-Raedthuys ten noorden van de Dintel is de gemeenteraad van Moerdijk het bevoegd gezag. Voor de windparken Dintel-SurveyCom en Dintel-Suiker Unie ten zuiden van de Dintel, zijn de Provinciale Staten van Noord-Brabant het bevoegd gezag. De Provinciale Staten van Noord-Brabant zijn bevoegd gezag voor de omgevingsvergunning (Wabo) en treden op als coördinerend bevoegd gezag voor alle ruimtelijke besluiten.

De Commissie¹ is van oordeel dat de essentiële informatie voor besluitvorming in het MER aanwezig is.

In het MER is veel aandacht besteed aan de onderbouwing van de locatiekeuze en -afwegingen (trechtering). Uit het MER blijkt dat het plan past in landelijke, provinciale en (deels) gemeentelijke visies voor windenergie. Ook wordt in het MER onderbouwd dat met de gekozen zoekgebieden en opstellingsvarianten negatieve milieugevolgen zo veel mogelijk vermeden worden.²

Uit het MER blijkt dat er gevolgen zijn voor de openheid van het landschap. Uit het MER blijkt ook dat er mogelijkheden zijn om deze gevolgen duidelijker te presenteren en eventueel te mitigeren. In hoofdstuk 2 doet de Commissie hier enkele aanbevelingen voor.

¹ Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via commissiomer.nl onder 'Advisering' of door in het zoekvak het projectnummer in te geven.

² De Commissie is het daarom niet eens met de mening van verschillende insprekers dat de locatiekeuze vooral bepaald is door grondbezit van de initiatiefnemers.

2. Aanbevelingen voor het vervolgproces

2.1 Landschap

Verhouding tussen ashoogte en rotordiameter

In het MER wordt een optimale verhouding tussen ashoogte en rotordiameter van 1,2 beschreven. In het MER wordt aangegeven dat een acceptabele bandbreedte voor de verhouding ashoogte:rotordiameter tussen 1,0 en 1,5 ligt. Uit het MER blijkt ook dat de Vestas V112 en ashoogte van 84 of 94 meter en een rotordiameter van 112 m hebben. De verhouding ashoogte:rotordiameter varieert dus van 0,75 tot 0,84. Dit ligt ver buiten de in het MER aangegeven acceptabele bandbreedte. Een dergelijke grote afwijking van de optimale verhouding 1.2 (gebaseerd op de "guldensnede") wordt naar wordt aangenomen als visueel minder aantrekkelijk ervaren. In het MER wordt ook gewezen op het minder transparante effect van de turbines met een in verhouding grotere rotor (zie visualisaties figuur 11, foto C Dinteloord met Vesta V90 en V112).

De Commissie is het daarom niet eens met de conclusie in het MER dat alle in het MER beschreven turbines binnen de acceptabele bandbreedte van 1,0–1,5 ashoogte:rotordiameter vallen. In tegenstelling tot de onderzochte Vestas V90 zijn de Vestas V112 conform het 'guldensnede' criterium minder aantrekkelijk en zullen daarom een negatiever effect op het landschap hebben dan in het MER beoordeeld is.

De Commissie adviseert bij de uiteindelijke keuze voor de windturbines deze ongunstige ashoogte:rotordiameter van de Vestas 112 mee te wegen.

Effecten op de openheid van de polders

De zichtbaarheid van de windturbines zijn in het MER goed inzichtelijk gemaakt in viewsheds en visualisaties. Daaruit blijkt dat de turbines – in alle varianten – in het hele gebied duidelijk zichtbaar zullen zijn. Het onderscheid tussen de varianten is gering waardoor er op grond van de landschappelijke inpassing weinig keuzemogelijkheden zijn. De verandering van de openheid van de polders door de nieuwe windturbines zal echter kleiner zijn dan op basis van de informatie in het MER geconcludeerd wordt omdat er al verschillende bestaande windturbineparken aanwezig zijn in het studiegebied die niet in de viewsheds zijn meegenomen.

De Commissie adviseert hier bij het besluit over de wijzigingsbevoegdheid uit het inpassingsplan en de herziening van het bestemmingsplan rekening mee te houden.

Mitigerende maatregelen landschap

In het MER wordt het gericht aanbrengen van beplanting (bosjes, wegbeplanting) genoemd om het effect op de zichtbaarheid van de windturbines te verzachten. In het MER wordt de aanleg van een laanvormige boombeplanting van de dijkringen van de Elizabethpolder en de zuidlob van de Sabina-Henrica-Polder beschreven als mitigerende maatregel. Vervolgens wordt geconcludeerd dat dergelijke mitigerende maatregelen geen effect hebben op de zichtbaarheid van de windturbines. Deze conclusie is echter strijdig met de conclusie op pagina 117 van het hoofdrapport. Hierin wordt gesteld dat het effect van opgaande beplanting

(bijvoorbeeld in de Hoekse Waard) op langere afstand van de turbines duidelijk zichtbaar is in de viewsheds, en dat het de zichtbaarheid en de dominantie van de turbines kan verminderen. Voor een keuze tussen de varianten of het besluit over de bestemmingsplannen is dit geen essentiële informatie. Daarom kan later aangegeven worden op welke locaties de zichtbaarheid verzacht en/of verminderd kan worden door beplanting.

De Commissie adviseert bij de toelichting van het besluit over de wijzigingsbevoegdheid uit het inpassingsplan en de herziening van het bestemmingsplan aan te geven hoe de mitigerende maatregelen ingevuld kunnen worden.

2.2 Natuur

Ecologische hoofdstructuur

Uit het MER (pag. 147) blijkt dat op grond van provinciale beleidsregels sprake is van een compensatieplicht voor de EHS in het studiegebied. Het gaat daarbij om ongeveer een halve hectare aan oevers langs de Dintel die binnen de $L_{den}=52$ contour van de windturbines liggen. Het gebied dat gecompenseerd moet worden is toegelicht in bijlage 4 van het bestemmingsplan. Het MER geeft geen inzicht in de vraag waar en hoe compensatie mogelijk is. Uit de provinciale beleidsregels volgt dat compensatie moet plaatsvinden voor vermindering van de kwaliteit van broedhabitat moeraszone voor rietvogels.³ Aangezien het om een klein gebied gaat dat verstoord wordt dat relatief eenvoudig in de nabijheid kan worden gecompenseerd, beschouwt de Commissie dit niet als een essentiële tekortkoming.

De Commissie adviseert het compensatieplan op grond van provinciale beleidsregels voor de EHS in detail uit te werken. De Commissie adviseert dit vervolgens bij de toelichting van het besluit over de wijzigingsbevoegdheid uit het inpassingsplan en de herziening van het bestemmingsplan te presenteren. De compensatie kan mogelijk worden gecombineerd met verbetering foerageerhabitat voor vleermuizen (zie hierna).

Aanvaringssslachtoffers vleermuizen

Uit het MER blijkt dat van de gewone dwergvleermuis een kolonie is gehuisvest in een loods op het fabrieksterrein van de Suiker Unie. Foerageerroutes van deze soort bevinden zich vooral nabij opgaande landschapselementen maar de soort komt ook voor rond de vloeivelden. Door het hoogteverschil tussen de onderkant van de draaicirkel van rotorbladen en de opgaande landschapselementen in de vloeivelden van Suiker Unie wordt niet aannemelijk geacht dat vleermuizen worden gedood, verwond of foerageerroutes worden verstoord door de windturbines. Bovendien is uit veldonderzoek gebleken dat de vloeivelden slechts een beperkte waarde hebben als foerageergebied.

De Commissie acht de conclusie plausibel dat het voornemen niet leidt tot een verhoogd risico voor de staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuizen. Recent onderzoek op andere locaties met windturbines duidt er echter op dat windturbines met draaiende rotorbladen op 50–150m hoogte kunnen leiden tot meer dan incidentele sterfte onder deze

³ De West Brabantse Vogelwerkgroep en de Stichting Vogels in Brabant wijzen in zienswijzen ook op verstoring van de hier voorkomende riet- en moerasgebonden vogelsoorten, waaronder rode lijst-soorten.

soort⁴. Mogelijke (incidentele) sterfte is volgens de Commissie te mitigeren door habitatverbetering (aanleg van lage beplanting) voor foeragerende dwergvleermuizen⁵.

De Commissie adviseert een mitigatie- en monitoringplan verder uit te werken teneinde sterfte onder vleermuizen zo veel mogelijk te beperken en de zekerheid te krijgen dat het voornemen geen afbreuk doet aan de (lokale) gunstige staat van instandhouding van deze strikt beschermde soort. De Commissie geeft in overweging om daarbij ook te kijken naar habitatverbetering (aanleg van lage beplanting) voor foeragerende dwergvleermuizen.

2.3 Laagfrequent geluid

De analyse van de kans op hinder door laagfrequent geluid is algemeen en gebaseerd op voorbeeldsituaties uit de RIVM-studie 'evaluatie nieuwe normstelling windturbinegeluid' (2009). Verschillende insprekers geven aan dat de voorbeeldberekening van het RIVM uitgaat van afstanden van 800 meter tussen woningen en windturbines. In het plangebied bevinden zich woningen met een afstand van minimaal ca. 480 meter tot de dichtstbijzijnde windturbine. Relevant is echter welke (laagfrequente) geluidbelasting te verwachten is op de gevels van de woningen en – vervolgens – binnen de woningen. De geluidbelasting buiten op de woninggevels bedraagt volgens de akoestische berekeningen in het MER hooguit 40 dB(A) in de nacht (t.g.v. alle turbines, type V112). Narekening⁶ leert vervolgens dat het laagfrequente binnenniveau dan hoogstwaarschijnlijk voldoet aan de zgn. Vercammencurve, zoals aangegeven in de RIVM-studie, ook wanneer wordt uitgegaan van de *worst-case*-benadering van een geringe geluidwering van de gevels.⁷

Ondanks het feit dat de analyse van de gevolgen van laagfrequent geluid algemeen gebaseerd is op de RIVM-studie acht de Commissie de conclusies ook voor deze situatie met een kortere afstand tussen woningen en turbines daarom juist.

De Commissie adviseert om in de omgevingsvergunning de laagfrequente geluidbelasting in de maatgevende woningen te berekenen op basis van het uiteindelijk gekozen windturbine-type.⁸

⁴ Zie bijvoorbeeld Windpark Lanakerveld, juist ten noordwesten van Maastricht op Belgisch grondgebied. Op dit moment loopt een groot onderzoek naar de gevolgen van windturbines voor vleermuizen (Zoogdierverseniging en Bureau Waardenburg); deze gegevens komen in de loop van 2012 beschikbaar.

⁵ Deze habitatverbetering kan (behalve een betere voedselsituatie) leiden tot gebruik van veiliger foerageerroutes.

⁶ Op basis van de beschikbare gegevens uit de akoestische onderzoeken in het MER.

⁷ De geluidwering van de woninggevels bepaalt in hoeverre geluid van buiten binnendringt. Voor laagfrequent geluid varieert deze waarde sterk afhankelijk van de bouwwijze (hout, steen, diktes e.d.). In een *worst-case*-benadering is uitgegaan van een zeer lage geluidwering.

⁸ Toetsing is gebruikelijk op basis van de zgn. NSG- en Vercammen-curve voor laagfrequent geluid. De berekeningen kunnen plaatsvinden op basis van extrapolaties uit het reeds in het MER gebruikte akoestische model.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing MER

Initiatiefnemer: Raedthuys Groep, Suiker Unie, SurveyCom B.V.

Bevoegd gezag: de Provinciale Staten van Noord-Brabant (coördinerend) en de gemeenteraad van Moerdijk

Besluit: vaststellen of wijzigen van de wijzigingsbevoegdheid uit het inpassingsplan en het bestemmingsplan

Categorie Besluit m.e.r.: D22.2

Activiteit: de aanleg van maximaal 14 windturbines op drie locaties met een totaal vermogen van 30 tot 60 MW

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in de Steenbergse Courant van: 8 oktober 2010

ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 8 oktober t/m 19 november 2010
en verlengd t/m 26 november 2010

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 7 oktober 2010

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 21 december 2010

kennisgeving MER: 8 februari 2012

ter inzage legging MER: 9 februari t/m 22 maart 2012

aanvraag toetsingsadvies bij de Commissie m.e.r.: 8 februari 2012

toetsingsadvies uitgebracht: 18 april 2012

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Ir. B. Barten (werkgroepsecretaris)

Ir. P. van der Boom

Drs. L. van Rijn-Vellekoop (voorzitter)

Ing. R.L. Vogel

Ir. P. Vrijlandt

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing gaat de Commissie na of het MER voldoende juiste informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in het besluit. De Commissie gaat bij het toetsen uit van de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER, zoals aangegeven in artikel 7.7 dan wel 7.23 van de Wet milieubeheer, en van eventuele documenten over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Indien informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij dit een essentiële tekortkoming vindt. Daarvan is sprake als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, vóór het besluit wordt genomen. Opmerkingen over niet-essentiële tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen voor zover ze kunnen worden verwerkt tot

duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. De Commissie richt zich in het advies dus op hoofdzaken die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- MER Windpark Dintel, Pondera Consult, 15 oktober 2011;
- Bestemmingsplan Windpark Oud Dintel Moerdijk, RBOI Rotterdam b.v., 5 januari 2012;
- Ontwerp-wijzigingsplan Windpark Zuid-Dintel, Arcadis, 16 januari 2012.

De Commissie heeft kennis genomen van 21 zienswijzen en adviezen, die zij tot en met 21 maart 2012 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Zij heeft deze, voor zover relevant voor m.e.r., in haar advies verwerkt.

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Windpark Dintel, provincie Noord-Brabant

ISBN: 978-90-421-3489-8

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 · Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@ela.nl

W www.commissiemeer.nl

